

DEZE documentaire toont uitsluitend beelden uit het klooster van de Grande Chartreuse, het Franse moederhuis van de kartuizers. Dat is zonder twijfel de strengste orde van de Kerk. Kartuizers brengen immers het grootste deel van de dag door in zwijgende eenzaamheid. Hun leven bestaat grotendeels uit gebed. Ze komen slechts samen voor het koorgebed en de eucharistie. Hun levenswijze is uitermate sober en arm. Gasten ontvangen kartuizers niet, enkel wie toetreding overweegt mag in hun kloosters verblijven.

De Grande Chartreuse ligt hoog in de Franse Alpen, in een vochtige vallei die vijf maanden per jaar is ondergesneeuwd. Vandaag is dit een *zone de silence*, waarin je mag wandelen. Niemand die niet onder de indruk komt van de soberheid van de kloostergebouwen en de enorme impact die natuur en seizoenen hebben op wie hier leven wil.

De Nederlander Marcellin Theeuwes, gewezen trappist van Zundert, is vandaag de prior van de Grande Chartreuse en algemeen overste van de orde. „Een kartuis is niet zozeer enkele gebouwen in een stil bos. Het is ook niet zozeer een sociaal-economische levensvorm gebaseerd op zelfvoorziening en armoede”, aldus de prior. „Een kartuis is allereerst een kleine gemeenschap van eenzamen rond een zelfde ideaal: God zoeken in de diepte van het hart.” Wereldwijd telt de orde 24 kloosters en zowat driehonderd leden. De afgelopen jaren kwamen er in het Zuiden twee nieuwe vestigingen bij.

Kinderen

Leven in een kartuis lijkt een beproeving. Tachtig procent van de novicen treedt weer uit of wordt doorgezonden wegens niet geschikt voor de kartuizers' levenswijze. In de film zien we hoe twee jonge mannen, een Europeaan en een Afrikaan, intreden in de Grande Chartreuse. De prior ontvangt hen en wijst hen op hun recht om doorgezonden te worden. Vervolgens krijgen ze van hun nieuwe medebroeders (in stilte) de vredeskus en worden ze in processie begeleid naar hun stille kluis.

Een kartuizer treedt binnen in strenge stilte en eenzaamheid, in een premoderne wereld ontdaan van alle comfort en vertroosting. Zo zijn de habijten van de paters en broeders gemaakt van hergebruikte lappen stof. Sterft een kartuizer, dan worden zijn knopen gerecupereerd. *Die Grosse Stille* laat ons ongeneerd binnengluuren in de kloostergangen en een kluis. Veel is er niet te zien. Alles ademt doorgedreven soberheid. Persoonlijke bezittingen zijn in de kluis amper te bespeuren. Wel zien we een monnik op een computer werken.

Gebed en eenzaamheid zijn de twee pijlers van het leven van kartuizers. De kerkklok ritmeert hun leven, dat zich volledig wil overleveren aan de intimitéit met God. Afhankelijk van zijn levensweg, ingesteldheid en behoeften kiest

Kartuizers communiceren met elkaar via briefjes aan een kast. © Philip Gröning

Unieke maar bevreemdende film over strenge kartuizerorde

Vreemde tijden waarin wij leven. Een film over de strengste monnikenorde, de kartuizers, lokte de voorbije weken in Duitsland tienduizenden naar de bioscoop. Toch wordt in *Die Grosse Stille* (De grote stilte) amper een woord gesproken, er is geen muziek noch interviews. Intussen al meermaals bekroond op festivals, komt deze vreemde (en meer dan twee uren lange) documentaire ook in ons land uit.

Erik De Smet

Zwijgend bestaan

een kandidaat-kartuizer uit twee wegen: pater of broeder. Ook al leiden beide door stilte en eenzaamheid, de levenswijze is verschillend. Een pater leeft de hele dag opgesloten in een kluis en wijdt zich aan studie en gebed. Hij is dan wel priester gewijd, maar heeft buiten het klooster geen enkele pastorale taak. Elk huisje heeft een tuintje waarin de monnik bloemen of gewassen kweekt.

Een kartuizerbroeder besteedt een deel van zijn tijd aan werk in dienst van het klooster, al bekleedt hij een koorgebed en geestelijke lezing ook in zijn leven een belangrijke plaats. Aan de hardste beproeving van het kartuizerleven, het onderbreken van de nachtrust voor het gebed, neemt een broeder niet deel.

Onderling communiceren de monniken door middel van briefjes, die ze ophangen aan een kast in de kloostergang. Tijdens de arbeid wordt slechts het hoogstnodzakelijke gezegd. Precies daarom is de keuken van de Grande Chartreuse zo groot. Die

omvang verhindert dat de broeders elkaar storen tijdens het uitvoeren van hun keukentaken.

Dergelijke levenswijze heeft op tijdgenoten een dubbel effect. Enerzijds veraschuwden wij dergelijke keuze, anderzijds fascineert ze ons. Alleen tijdens de eerste week in de Italiaanse bioscopen trok *Die Grosse Stille* meer dan vijftigduizend kijkers. Net vanwege dat soort golven van belangstelling bestemden de kartuizers van de Grande Chartreuse het oude broederklooster aan de ingang van hun stille vallei als museum en onthaalcentrum. Met veel succes overigens. Op een mooie zomerdag trekt de vallei van de zwijgende monniken talrijke (religieuze) toeristen.

De gezichten van de monniken in de film verraden een grote innerlijke vreugde. Eigenlijk lijken ze behoorlijk normale mensen. „Door een verborgen leven te kiezen, verlaten we niet de grote familie van onze medemensen. Los van allen, zijn wij eigenlijk met iedereen verenigd. Het is in de

naam van alle mensen die wij onszelf voor God plaatsen”, aldus de statuten van de kartuizerorde.

Alleen op zon- en feestdagen wordt het eenzame bestaan even opgeheven. Dan eten paters en broeders samen in stilte. Tijdens de forse wandeling nadien mogen ze met elkaar praten. In *Die Grosse Stille* hoor je een kartuizer zijn medebroeders een grap opdissen. Een van de pakkendste beelden vonden wij die van een winterse wandeling. Enkele monniken laten zich - op een snowboard en zelfs op hun pij - met veel misbaar van een besneeuwde helling glijden. We zien hen als een groep uitgelaten kinderen. Misschien is dat wel het geheim van de kartuizers: ontvankelijk zoals een kind.

Wie een tijdje de levenswijze van de kartuizers wil delen, kan terecht bij de broeders en zusters van Bethléem of in het Maison Saint-Bruno in de gesloten kartuis van Sélignac. Meer info via de website www.chartreux.org/fr/retraites.htm.

Een film als klooster

De Duitse cineast Philip Gröning legde al in 1984 aan de prior van de Grande Chartreuse het project van een film over de kartuizers voor. „Te vroeg”, luidde het antwoord toen. „Misschien over vijftien jaar.” In 2001 werd Gröning zelf gebeld. Had hij nog belangstelling? Nog nooit had iemand beelden gedraaid van het dagelijkse leven van kartuizermonniken.

Zes maanden verbleef Gröning in de Grande Chartreuse. Hij betrok een cel en deelde het leven van de monniken. De cineast organiseerde de opname met behulp van de briefjes waarmee de paters met elkaar communiceren. Uit 120 uur film distilleerde hij een documentaire van ruim twee uur over stilte, tijd, de seizoenen...

In deze reis naar de stilte haast geen gesprekken en de enige muziek zijn de gregoriaanse gezangen van de monniken. De bindteksten werden uit de Bijbel geput. Als kijker onderga je dit zwijgende leven zonder veel achtergrondinformatie. Het effect van een dergelijke stille film is bevreemdend. Alsof je in de bioscoopzaal zelf in het klooster belandt.

Die Grosse Stille is vooral een film over de tijd. Je smaakt het ritme van de natuur. Het sneeuwt, het regent, een bloem ontluikt. De kartuizers beleven dat ritme. De hele film door toont Gröning geregeld het zicht vanuit zijn cel. Als kijker zie je de seizoenen veranderen. Wat de film moeilijk maakt, is dat de regisseur de tijd respecteert. Wanneer een monnik een schoenzool lijmt, wordt de hele handeling van begin tot einde getoond. Wanneer het angelus luidt en een monnik voor het gebed neerknielt, toont de film ons het hele ritueel. Gröning voelde goed aan dat je gebed slechts kunt weergeven door de tijd te ervaren.

Blijft evenwel de confrontatie met de harde, haast onmenselijke levenswijze van de kartuizers. Philip Gröning: „De monniken ontvangen grote innerlijke vrijheid, net dankzij de strenge regels en omdat zij alle controle over hun leven verliezen. Wij denken dat we zelf ons leven moeten scheppen, en dat dit de weg naar het geluk is. Dat is waarom zovelen bang zijn van het leven.”

Die Grosse Stille komt op 13 september in de bioscopen en verschijnt later op dvd. Een kortere versie voor televisie volgt, eerst te zien bij sponsor Arte. Meer weten? Website www.diegrosses-tille.de.